

Fragment on Church history, mainly concerning Athanasius

Author: Isaac Newton

Source: Yahuda Ms. 29, National Library of Israel, Jerusalem, Israel

Published online: June 2009

<1r>

{illeg} sceleratorum, quique etiam **{illeg}** Pauli Constantinopolitani & cruentis actibus ejus communicaverunt. Prothogenem namque esse Anathematizatum una cum Marcello subscribendo frequenter sententiæ in ipsum vel in ejus librum inlatæ, quique etiam in Paulum Constantinopolitanum sententiam dederunt & illi postea communicarunt. Gaudentium autem ut immemorem decessoris sui Cyriaci subscribentis sententijs in sceleratos digne inlatis, commixtumque criminibus Pauli, quem etiam impudenter defendebat. Iulium vero urbis Romæ, ut Principem & ducem malorum qui primus januam communionis sceleratis atque damnatis aperuit cæterisque aditum fecit ad soloenda jura divina, defendebatque Athanasium præsumenter atque audaciter, hominem cujus nec testes noverat nec accusatores. Osius itidem propter supraditam causam, & propter beatissimæ memoriæ Mar{ciu}m, {cui} graves semper injurias invocavit; sed & quod malos omnes pro criminibus suis digne damnatos totis viribus de{f}endebat, & quod convixerit in Oriente cum sceleratis ac perditis. Turpiter namque Paulino quondam Episcopo Daciæ individuus amicus fuit, homini qui pr{illeg} maleficus fuerit accusatus, & de Ecclesia pulsus usque in hodiernum diem in Apostasia permanens cum concubinis publice et meretricibus fornicetur; cujus maleficiorum libros Macedonius Episcopus atque confess{illeg} Mopso, combussit. Sed et Eustasio et Quimassio adh{hære}bat pessimè & charus fuit, de quorum vitæ infamia turpi dicendum nihil est: exitus enim illorum eos omnibus declaravit. His atque talibus junctus ab initio sceleratis semper favens, contra Ecclesiam venie{illeg} & inimicis Dei semper ferebat auxilium. Maximinum vero a Treviris, quod collegas nostros Episcopos quos ad Gallias miseramus, noluerit suscipere; et nam Paulo Constantinopolitano nefario homini ac perduto primus ipse communicavit; et quod i{p}se tantæ cladis causa fuit, ut Paulus Constantino{po}lim civitatem revocaretur, propter quod homicidi facta sunt causa igitur homicidiorum tantorum ipse fuit, qui paulum olim damnatum ad Constantinopolim r{evo}cavit. Propter has igitur causas justum duxit **{illeg}**lium {et} Iulium urbis Romæ et Osius cæterosque s{upr}a me{mo}ratos discinderet atque damnaret.

<2r>

{illeg} {ab}stinere debetis dilectissimos fratres, nec eos aliq{uos} ad communionem admittere: sed nec ipsorum literas accipere, nec ad illos literas dominicas dare. Et quoniam Catholicam et Apostolicam fidem voluerunt infringere ij qui cum Hosio erant, inducentes novem sectam, necessarium duximus Catholicam Ecclesiæ fidem quam negarunt supradicti qui cum Hosio sunt et Marcello hæretici vobis transmittere ut acceptis literis nostris singuli consensum huic sententiæ commodantes, decreta nostra propria subscriptione signetis. Est autem fides nostra talis.

Subjungunt dein suprascriptam fidei formulam quam in Gallias & Italiam miserant. Et in calce adjiciunt hæc anathemata. Illos vero qui dicunt de non extantibus esse filium Dei vel ex alia substantia et non ex Deo, et quod erat aliquando tempus aut sæculum quando non erat alienos novit sancta et Catholica Ecclesia. Similiter et eos qui dicunt tres esse Deos. vel Christum non esse Deum, & ante sæcula neque Christum neque filium eum esse Dei, vel eum ipsum esse Patrem & Filium et spiritum sanctum, vel innascibilem filium, vel quod neque consilio neque voluntate Pater genuerit Filium anathematizat Sancta et Catholica Ecclesia.

Hanc epistolam misere ad Georgium Alexandriae Episcopum, Anfonem Nicomediae Episcopum, Donatum Carthaginis Episcopum, Desiderium Campaniae Episcopum, Eutychium Ariminodenum Campaniae Episcopum, Maximum Salonarum Dalmatiae Episcopum, Sinferuntum, aliosque ut per eos cum omnibus per orbem Episcopis communicaretur.

Scribit Socrates Orientales de Sardica regressos, {apud} Philippopolim urbem Thraciae concilium seorsim habui{sse} vocemque Consubstantialis damnasse & ὁμοίου vocabulum literis suis inserentes, quoquo versus transmis cum tamen ex ipsis Orientalium literis pateat eos has literas dedisse de Sardica, & nec Consubstantialem damnasse nec ὁμοίου vocabulum usurpasse. Tanta fuit scriptoris istius oscitantia.

Hactenus de Orientalium Consilio. Epistola Occidentalium ad Aegyptios sic se habet.

Etiam antequam acciperemus literas revere vestrae non ignotum id nobis sed prorsum compertum fuit <3r> antesignanos **{illeg}**^[1] haereses multa & gravia, sed tamen magis in exitium suarum animarum quam in Ecclesiam molitos esse. Ea enim eorum ars & vafricies fuit, semperque hujus pestiferi propositi fuere, ut omnes ubique orthodoxae fidei homines, & Catholicae Ecclesiae doctrinam a patribus traditam servantes ^{b[2]} exagitarunt & persequerentur. Quorum nonnullos falsis criminibus circumvenerunt, alios extra fines suos relegarunt, alios ^{c[3]} in ipsis supplicijs absumpserunt. Certe fratris nostri & coepiscopi Athanasij innocentiam vi et tyrannide circumvenire et opprimere conati sunt: nulla in ejus judicio neque sedulitate neque fide neque justitia adhibita. Iam ergo diffici suis fabulis et rumoribus in eum sparsis, et animadvertentes se non posse de ijs rebus justa adferre documenta, cum essent in urbe Sardica non ausi sunt in Concilio sanctorum Episcoporum apparere. Vnde manifestum ac justum apparuit fratris nostri & Coepiscopi Iulij judicium. Non enim temeraris judicavit sed cum deliberatione, ut nihil relinqueretur dubij de communione fratris nostri Athanasij. Habuit enim ^{d[4]} octoginta Episcopos veros testes. Habuit et hoc innocentiae documentum quod ^{e[5]} per dilectos fratres nostros Presbyteros suos & per literas, Eusebianos, non jure sed vi grassantes compendiose redarguit. Quapropter omnes undique Episcopi viri communionem ob ejus innocentiam confirmarunt. Illud quoque vestra charitas conspiciat, post Athanasij ad sacram Synodum Sardicae congregatam adventum, Orientales tum literis tum mandatis non scriptis citatos fuisse ut se judicio sisterent: verum illos ^{f[6]} sua conscientia praedamnatos, inhonestis causificationibus tergiversari incœpisse, Postulabant enim ut innocentem quasi nocentem a nostra communione submoveremus, nihil spectantes ^{g[7]} quam indecentia vel potius impossibilia postularent. Sed et commentaria actaque Mareotae non nisi a ^{h[8]} sceleratis et perditissimis quibusdam novitijs, quibus ne vulgarem quidem gradum clericatus committas, ^{i[9]} per absentiam alterius partis confecta esse. Neque enim frater noster Athanasius episcopus aderat neque Macarius Presbyter quem accusabant: et tamen eorum inquisitio seu potius insidiatio nullo non ^{probra} dedecore scaturiebat, Nunc enim ethnici nunc catechumeni interrogati sunt, non ut quae scirent dicerent, sed ut quae ab illis <4r> **{illeg}**^[10] nostri **{illeg}** est qui presbyteri sumus Athanasij & curam ob ejus absentiam susceperamus, & interesse volumus quaestioni et veritatem ostendere & falsa redarguere. Tantum autem abest ut nos praesentes esse voluerint ut etiam contumeliose ejecerint. Iam vero quanquam ex his abunde constet sycophantiam esse, tamen dum evolvimus Acta, deprehendimus ipsum sceleratum Ischyram, qui titulo episcopi in mercedem calumniae remuneratus est, suam sycophantiam suis verbis prodere. Ipse enim ^{l[11]} Ischyra in monumentis actorum disserte testatus est se ipsa hora qua Macarius in suam cellam venerat aegrotum jacuisse, Eusebianis contra scribentibus eum tum stetisse et oblationes fecisse cum Macarius superveniret. Quin et illa calumnia qua postmodum usi sunt manifesta apparuit. Praedicabant enim ac deplangebant caedem Athanasium fecisse et Arsenium Meletianum episcopum e medio sustulisse quam rem fictitio genitu et falsis lachrimis ut vera videretur deplorabant, jusseruntque ejus qui viveret quasi qui extinctus esset, cadaver exhiberi. Sed figmenta eorum non latuerunt. Notum enim erat omnibus hominem incolumem esse et inter vivos [†] recenseri. Verum ne sic quidem cum vidissent se redargui (ipse enim vivus Arsenius ^{m[12]} monstravit se non sublatum esse neque mortuum) quiescere potuerunt sed novas sycophantias veteribus accumulantes, omnibus machinis id egere ut hominem calumnijs involverent. Quid igitur dilecti? ne hic quidem frater noster Athanasius amnium despondit, sed magna cum fiducia eos de his rebus provocavit ad judicium. Et nos quoque eos invitavimus & citavimus ut judicio se sisterent, & si possent redarguerent Athanasium. Sed ô magnam improbitatem! Ô gravem superbiam! vel potius si verum dicendum est, ô malam et obnoxiam conscientiam! Hoc enim omnibus innotuit. &c.

In altera epistola quæ ad Ecclesias inscribitur præcipua quæ occurrunt præter jam memorata sunt hujusmodi.

– Fugerunt [Eusebiani] Fratres dilectissimi, non solum propter calumniam quam adversus comministros nostros confinxerant verum etiam eo quod advenisse cer

<4v>

a. Ex omne genus flagitiosorum, perinde ut jam ante ex Orientalium epistola audivistis! Aderant utique qui ob seditiones Alexandriae et Constantinopoli concitatas, vincula et exilia perpressi fuerant. Aderant amici eorum qui in ipsis pugnis interempti fuerant. Alij gladium plagas ostendebant. Aderant populorum Athanasianorum Legati qui hæc omnia conquesti sunt: demonstrantes quomodo ad se opprimendos, milites cum glad{ijs}, populi cum fustibus & Iudicum tribunalia concurrerunt: quibus tamen non occasio, non locus fuisset, nisi ipsi restitissent. Addunt et virginum denudationes, velis scilicet **{illeg}** facie in tumultu detractis: Ecclesiarum item incendia, hoc e{st} incendium ecclesiae Alexandrinæ, quam tamen ipsi incendera{nt} comministros denique in custodiam datos, nempe ob rebellion{em.} Propria interim flagitia omnino reticent, seditiones quas **{illeg}** flaverant, gladios & fustes quibus ipsi armati fuerant, alta{res} quæ humano sanguine madefacerant, domos quas compilaver{ant} equestris, victoriam in milites ejus, domum invasam et incens{am,} Hermoginem ipsum cæsum & **{illeg}** civitatem

[1] {a} **{illeg}** Arianism{illeg} non Arianum **{illeg}** vero Sabellianum **{illeg}** in sequentibus.

[2] b Oriens nihil gessit quod non licuit contra improbos. Occidens vero contra Orientales gessit quod non licuit contra sceleratissimos. Defendit enim Athanasium Imperatoris ad Synodum Cæariensem citantes mandata spermantem, defendit Paulum qui per vim et cædes sedem Constantinop. præter mentem Imperatoris & Episcoporum invasit. defendit Alexandrinos & Constantinopolitanos hostili more rebellantes & arma moventes in ministros Imperatoris: atque adeo non Orientalem ecclesiam tantum sed Imperatorem ipsum persecutus est.

[3]

< insertion from the right margin of f 3r >

c Intelligunt mortuos in custodia & vinculis. Etenim in epistola ad Iulium rem ita explicant. Alios, inquit, Melasos carcere et squallore et putore confierunt: nonnullos ferreis vinculis ita, ut cervices eis arctiss{imis} circulis strangularentur: denique ex ipsis quidam vincti in eâdem injustâ defecerunt pœna. At quid si unus et **{illeg}** et nihil hic occurrit quod non crebro contingit incarceratis sine magistratûs vituperio.

< text from f 3r resumes >

[4] d. Episcopi illi nec aderant ubi Athanasius facinora admisit nec ex incolis Mareoticis qui aderant, coram examinatis, veritatem didicisse perhibentur, sed Athanasij presbyteris aurem avide accommodantes, quæ ex istis audiverant locuti sunt. Isti vero presbyteri testes esse non potuerunt, quia scelerum socij: Vnde nec a patribus Tyrijs ut legitimi testes admissi sunt, nec Athanasius ipse hoc expectabat. Eisdem enim domi relinquit: Quorum tamen pars postmodum Tyrum porrexit cum literis pars **{illeg}** ac **{illeg}** ut testimonia dicerent pro Athanasio sed ut de sex Episcopis conquererentur. Testes igitur ex parte {Atha}nasij ad nihilum rediere: maxime cùm perfidia Presbyte{rorum &} Mareoticorum ex literis quas Ischyre affinxerunt, {m}anifesto{s} reddatur.

[5] {e} Per Presbyteros & per literas, hoc est per Presbyteros Mareoticos Tyrum, ut modo diximus, venientes, & per literas Arsenij et Ischyre quas fictas esse supra docuimus.

[6] f Tergiversatur et conscientia sua prædamnatur non qui injustas condiciones fugit sed qui justas. Illi optionem justissimam de mittendis e{x} utraque parte quibusdam in Mareotem, obtulerunt, vos **{illeg}** acquievistis sed hoc unicum egistis ut vestro arbitrio omnia **{illeg}** illisque sub jugum missis, Romani Pontificis auctoritas per to{tam orb}em extenderetur. Ideo enim illos ad tribunal vestrum tumide **{illeg}** quorum tamen par fuit auctoritas, et qui vos ad eorum tribu{illeg} quod cum damnatis communicando jura divina solveretis, bel{illeg}te, justitia majori citare potuissent.

[7] {g} **{illeg}** {i}nvenistis ergo non ut judicaretis sed ut Orientales præjudi{cia con}demnaretis. Tantumque præjudicium non pudet literis publicis **{illeg}**ere, quod ne sæcularis quidem judex adstantibus vel solis amicis

confite{illeg}ndore summo.

[8] {h} {illeg} verba. Qui viros melius noverant, pro optimis habuere, vos <3v> lace{illeg} testimonia {illeg}tis sed convitijs aggreditur, eo ipso et moribus et causa laborare se {tra}dit.

[9] i. Ad hanc cavillationem supra satis respondi. Conferamus autem hic si placet Occidentales cum Orientalibus. Scilicet Orientales misere Mareotem sex de suis Episcopis qui ruinas Ecclesiæ specularent & ex incolis rem omnem cognoscerent, & postea Actis suis confisi hanc Optionem dedere Occidentalibus ut ex utraque parte aliqui denuo Mareotem mitterentur: Occidentales contra rebus suis diffisi detrectarunt Optionem et ne quidem de suis unquam ad rem explorandam misere aliquos. Tyri constitit tam Athanasius et Macarius cum multis Ægyptijs ex una parte quàm Ischyra cum suis ex altera, testesque aliqui in synodo examinati, aliorum testimonia lecta, sex etiam episcopi quæ Mareotæ {vid}erant & audiverant, ea coram testati sunt. Aderant tam accusati quam accusantes, tam vivi testes quam testimoniæ absentium coram Synodo iudice. At in Synodo Romana et in Sardicensi Occidentalium Synodo nihil tale factum est. In istis nemo prorsus aderat ex parte orientalium quos accusabant & condemnabant. Quamobrem dum Occidentales de Actis Orientalium tanquam una parte absente confectis conquesti sunt, ad eos plane pertinet illud Servatoris: Quomodo dices fratri tuo: Sine ejiciam festucam de oculo tuo, & ecce trabs in oculo tuo. Hypocrita ejice primum trabem de oculo tuo.

[10] k. Quare turbulenti isti ejecti fuerint diximus etiam supra.

[11] l. Ischyram, ubi Macarius supervenit, stetisse et oblationes fecisse, omnino contrarium est Actis Tyrijs. Vt enim Ischyra in Actis istis testatus est se tunc ægrotasse, sic etiam Catchumenus unus in sui examinatione dixit se intus cum Ischyra fuisse quo tempore Macarius in locum irruit, alij etiam examinati pro testimonio dixerunt Ischyram in cellula parva latuisse, alij eundem post ostium ægrotum eodem tempore decubuisse quo Macarius superveniebat: uti ex Actis commemorat Iulius Papa in epistola ad Orientales. Cùm igitur Acta ista se habuerint, qui Ischyram dixerunt tunc Oblationes fecisse, hi certe non ex Actis illud didicere, neque accusationem Ischyrae aut Mareoticorum testimonia calluere satis. Quid si igitur nonnulli incertis rumoribus inmixti res aliter quam in synodo gesta erant oscitanter retulerint: an ideo testimonia ista convellentur? an Acta corruent? Nullo modo. Hoc ad Acta nihil spectat. Et tamen suspicor ne quidem Eusebianorum aliquos ita scripsisse. Quis enim scripserit? An Eusebius in literis ad Iulium? At hic una mittebat Acta Tyria ut inde Iulius omnia cognosceret. An Synodus Antiochena? At in literis Alexandrinæ Synodi, quæ antiquior fuit, eadem occurrunt. An alij quivis? At non minus probabile est Athanasianos literas finxisse. Versutis enim, qui criminum suspicione laborant, solenne est accusationes contaminare et apud suos corrupte referre vel efficere ut corrupte referantur quo susp{illeg} ac defensionem {illeg} Athanasi <4v> anos {illeg} est quam Eusebianorum aliquos (si modo notæ alicujus hi fue{illeg} Acta quæ defendebant ignorasse. Adauget autem suspicionem hujus rei, quod Synodus Alexandrina, in qua Athanasius omnia pro arbitrio gessit, in literis suis objectionem ita retulit, quasi Macarius die Dominico, ubi Ischyra sacra faciebat, calicem fregisse accusaretur. Neque Synodus objectionem sic perperam relatam correxit, sed objectionem genuinam silentio prætermittens, commentitiam hanc refellit perinde ac si ipsa esset genuina illa quam refellere oporteret. Certe Athanasius, et quotquot gestis Tyrijs interfuerant, non ignorabant quæ ibi fuerant objecta. Qui autem Objectionem in se perperam relatam audit, & scit perperam relatam esse, nec tamen corrigit, sed genuinam objectionem silentio involvens huic soli quæ non adultera genuina est refellendæ incumbit, ut objectionem omnem videatur diluere: hic per hypocrisin istam prodit se objectionibus non probe respondendis sed declinandis operam dare & id agere ut de iisdem falsi rumores spargantur. Quod si Athanasius cum suis hæc fecerint, merito inciderit suspicio aut literas quæ Eusebianis tribuuntur ab his confictas fuisse ad falsum rumorem propagandum, aut saltem Eusebianorum aliquos rumore quem sparserant Athanasiani deceptos has scripsisse.

[12] m. Non dicit Arsenium vivum apparuisse in Synodo, sed vivum demonstrasse quod non sublatus esset, hoc est, demonstrasse per Epistolam suam quam Athanasius in hujus rei probationem produxit in Synodo, supra docuimus.
